

VIZITA LA CRAIOVA A REGELUI CAROL AL II-LEA ȘI A PRINCEPULUI
NICOLAE CU OCAZIA UNOR EVENIMENTE LOCALE SOLEMNE
(26 OCTOMBRIE 1933)*
THE VISIT TO CRAIOVA OF KING CAROL II AND PRINCE NICOLAE
ON THE OCCASION OF SOME FESTIVE LOCAL EVENTS
(OCTOBER 26, 1933)

Alexandru Cernat**

10.52846/AUCSI.2023.2.05

Abstract

The autumn of 1933 marked a festive moment for the city of Craiova, a royal visit made by King Carol II and Prince Nicolae with the aim of celebrating a series of local events such as: the consecration of St. Dumitru's Church, the inauguration of the „Carol al II-lea” Stadium as well as the celebration of 100 years of existence of the „Carol I” High School. The local authorities treated the event carefully, the preparation for October 26, 1933 involved a great effort. The day turned out to be a real success. Although a short visit of only one day, it was full of solemn events. The moment of October 26, 1933 remained recorded as an important day for the history of Craiova.

Key words: *Carol II, Craiova, royal visit, St. Dumitru church, Carol I high school.*

Toamna anului 1933 a adus Craiovei un moment cu totul special, o vizită regală în vederea organizării căreia autoritățile locale au desfășurat un efort susținut, importanța momentului fiind dată de marcarea a trei evenimente solemne desfășurate la nivel local: serbarea centenarului Liceului „Carol I”, sfințirea Bisericii „Sf. Dumitru”, cât și inugurarea stadionului „Carol al II-lea”. Documentele păstrate în număr generos stau mărturie efortului organizatoric. Deși se poate indica principalul moment al vizitei ca fiind legat de sfințirea Bisericii Sf. Dumitru, vizita propriu-zisă a cuprins și evenimentele mai sus amintite ce vor fi detaliate în cele ce urmează.

Pentru liceul „Carol I”, ziua de 26 octombrie 1933, ziua vizitei Regelui Carol al II-lea la Craiova, a reprezentat găsirea momentului potrivit în vederea serbării centenarului liceului, cu o notabilă întârziere de 7 ani. În documentele epocii pot fi regăsite și o serie de motive ce au stat la baza respectivei amânări: „*Liceul Carol I, împlinind în 1926, 100 de ani de existență, trebuia să-și sărbătorească centenarul în acel an. Deoarece prin dărâmarea amfiteatrului, școala nu avea sală unde să organizeze festivitatea centenarului, s-a amânat această sărbătorire până când anul acesta Comitetul Școlar a luat inițiativa terminării sălii de spectacole, construite în locul amfiteatrului. Ea va fi gata pentru ziua de 26 octombrie, când s-a hotărât sărbătorirea centenarului, odată cu târnosirea Bisericii Sf. Dumitru din oraș (...)*” în continuarea adresei trimisă ministrului Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, se contura rugămintea

* Material ce a stat la baza unui subcapitol al tezei de doctorat: *Viziunile Familiei Domnitoare/Regale a României la Craiova 1866-1947*

** Cadru didactic asociat, PhD, Universitatea din Craiova, Facultatea de Științe Sociale. Email: acernat.email@gmail.com

participării acestuia la eveniment, dar și invitarea Regelui Carol al II-lea la momentul festiv (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 17, 21). Documentele stau mărturie efortului prelungit pe mai mulți ani în vederea găsirii unui context favorabil marcării centenarului liceului, înainte ca acesta să se stabilească definitiv pentru ziua de 26 octombrie 1933. Astfel, încă din toamna anul 1930, în cadrul unei conferințe plenare organizată de profesorii liceului, s-a luat hotărârea serbării centenarului pentru primăvara anului 1931, ca tot în acea toamnă, să se pună în discuție și realizarea unei monografii a liceului (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 3, 9). Planul a prins contur, în decembrie, într-un proces verbal, se contura structura monografiei liceului, vizată special pentru a marca momentul centenarului. Prima parte a monografiei urma a cuprinde: **1.** Partea administrativă (profesori, personal administrativ). **2.** Întreținerea școlii (instituții culturale). **3.** Localul (internatul). **4.** Biblioteca. **5.** Materiale didactice, programe școlare, inspecții etc. **6.** Anuarele începând cu 1914-1915. **7.** Activități extrașcolare, conferințe etc. **8.** Liceul în perioada ocupației 1916-1918. În ceea ce privește partea a II-a a monografiei, aceasta urma a conține scurte biografii dedicate profesorilor și directorilor celebri. Totodată, în procesul verbal se menționa și dispunerea unei alocări de fonduri din bugetul pe anul 1931 pentru susținerea realizării monografiei (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 10). Se poate observa așadar efortul constant din partea liceului în vederea găsirii unui moment favorabil celebrării centenarului, moment găsit însă cu o întârziere de 7 ani de la împlinirea a 100 de ani de existență a școlii.

Apropierea momentului vizitei Suveranului la Craiova a condus la conturarea unui program oficial al respectivei zile din perspectiva organizatorică a liceului. Așadar, în ziua de 26 octombrie 1933, ora 5 p.m. avea să se țină o serie de cuvântări de către: directorul Mihail Paulian, președintele Comitetului Școlar N. D. Fortunescu, elevi, un profesor al liceului cât și de ministrul instrucțiunii. La ora 9 p.m., la teatrul liceului, se avea în vedere un festival. Programul se contura astfel: Imnul Regal (corul liceului și orchestra); un poem simfonic dedicat Suveranului (cor și orchestră). În partea a II-a a festivalului, o dramă istorică *Aripi Frânte* de D. A. da Herz, directorul teatrului național din Craiova, pusă în scenă de artiștii teatrului. A III-a parte a festivalului consta în cinci tablouri prin care se reprezentau istoricul școlii românești și liceului, ca mai apoi tabouri alegorice *Povestea neamului*, iar în cazul în care se aprobau, se aveau în vedere și spectacole de gimnastică și dansuri naționale. Ultimul punct al programului era marcat de *Centenar-Marș* de J. C. Postupe, interpretat de orchestra liceului (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 20). Pregătirile erau în plină desfășurare, iar din partea liceului s-a trimis către direcția Muzeului Th. Aman din București, rugăminte de a permite fotografului Barasch realizarea unei copii a tabloului reprezentând vechea clădire a liceului la 1857, tablou pictat de Th. Aman, respectiva copie fiind necesară liceului în vederea momentului festiv (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 23).

Pentru a propaga știrea privind serbarea centenarului, liceul a realizat și un anunț care să apară în ziare, aducând la cunoștință tuturor absolvenților liceului, părinții elevilor în curs, precum și toți doritorii, că în ziua de 26 octombrie 1933, în prezența

Regelui Carol al II-lea, urma a avea loc serbarea centenarului. În ceea ce îi privește pe foștii elevi care nu locuiau în Craiova, se recomandă ca aceștia să anunțe până pe data de 20 octombrie intenția participării, pentru a li se pune la dispoziție găzduire și locuri în sala teatrului (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 31). Pentru momentul artistic, și anume tablourile alegorice *Povestea Neamului*, liceul a rugat comandantul regimentului 26 infanterie să pună la dispoziție 40 de soldați, 4 gorniști, 1 plutonier, 1 fanion, făcându-se totodată precizarea că vor trebui să vină și la repetițiile din zilele de 17, 18 și 19 octombrie, ora 5 p.m. Printr-o adresă, profesorii liceului erau chemați în ziua de 18 octombrie, în cancelarie, ora 5 p.m., în privința stabilirii „ultimelor măsuri în vederea serbărilor centenarului de la 26 octombrie 1933”, profesorii chemați fiind: Ioan Dumitriu, Ioan Dongorozi, D. Dănescu, A. Vasulescu, Gh. Tomescu, C. D. Fortunescu, C. Ilescu, N. Gh. Dinculescu (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 34-38). O serie de telegrame trimise diferitelor personalități stau mărturie efortului organizatoric al liceului (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 39-42). Invitațiile standard aveau următorul text: „*Stimate Domnule, Direcțiunea și Comitetul Școlar al Liceului „Carol I” din Craiova, vă roagă să binevoșiți a lua parte la sărbătorirea Centenarului Liceului și la festivalul de gală, în ziua de 26 octombrie 1933. Festivitățile vor fi onorate cu prezența M. S. Regelui Carol al II-lea. Dacă dvs. doriți să participați, vă rugăm să ridicați de la Secretariatul Liceului, în zilele de 22 și 23 octombrie a.c. între orele 10-12 și 17-19 invitațiile ce vi s-au rezervat*” Semnat directorul liceului, Mh. Paulian, și președintele Comitetului Școlar, N. D. Fortunescu (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 51).

Unele personalități ce au avut o legătură cu liceul, uneori ca foști absolvenți, au primit invitații speciale, în textul cărora le erau arătate contribuțiile și legătura cu liceul. A fost și cazul Dr. Constantin Angelescu, precizându-se în invitație ajutorul pe care liceul l-a primit când respectivul a fost ministru al Instrucțiunii Publice, cât și strânsa legătură cu școala ca fost elev al acesteia (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 66). Din partea primăriei Craiova s-a trimis directorului liceului „Carol I”, Mh. Paulian, invitația la serbările ce urmau a avea loc în ziua de 26 octombrie, în prezența Suveranului, în text punctându-se totodată momentele de sărbătoare pe care orașul Craiova le-a marcat atunci, și anume sfințirea Bisericii „Sf. Dumitru”, inaugurarea stadionului „Regele Carol al II-lea”, cât și centenarul Liceului „Carol I”. Odată cu invitația a fost oferit și programul acelei zile, dar și cinci invitații, precizându-se că numărul invitațiilor pentru serviciul religios de la Biserică cât și pentru dejunul la Palatul Administrativ era limitat, în acest sens solicitându-se confirmarea participării până la 23 octombrie (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 69-71).

Unele instituții școlare au dat curs invitației în vederea participării la centenarul liceului din Craiova, fiind și cazul liceului de băieți „Radu Greceanu” din Slatina, care a transmis mulțumiri pentru invitație, comunicând participarea din partea liceului din Slatina a profesorilor I. Lăzărescu și Arist. Pârcălăbescu (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 82). Un răspuns mai puțin pozitiv a fost transmis de Școala Superioară de Comerț din Calafat, precizând că instituția se va afla cu tot sufletul alături, dar este în imposibilitate de a trimite reprezentanți pentru festivitatea centenarului de la Craiova (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933:

83). Prin adresa nr. 1965 din 21 octombrie 1933, din partea Serviciului Statului Major al Corpului I Armată, clasat ca foarte urgent, s-a trimis directorului liceului solicitarea de a se comunica până la data de 23 octombrie ora 12 cel târziu, situația teatrului liceului, mai precis dacă acesta va fi gata, informația urmând a fi trimisă Mareșalului Curții Regale. Din partea liceului s-a răspuns la respectiva adresă că „*sala teatrului este amenajată provizor, așa că se poate sărbători centenarul în ziua de 26 octombrie la orele 17 d.a., și seara va avea loc festivalul tot în această sală*” (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 92-93). Având un format deosebit, conținând mai multe pagini, tipărit la editura „Scrisul Românesc” din Craiova, s-a realizat *Programul Festivalului de Gală* cu ocazia serbării centenarului (S.J.A.N. Dolj, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933: 117-119).

Autoritățile locale, prin diferitele ramificații instituționale, au pus treptat la punct mult așteptatul eveniment. Primarul Craiovei a trimis o adresă chestorului poliției privind dispunerea ca circulația autovehiculelor grele, încărcate cu fân sau cărămidă, să fie oprită, atât pe strada Gării unde urma a fi garat vagonul regal, dar și pe bulevardul Știrbey unde se afla marele cartier general, avându-se în vedere direcționarea circulației pe alte străzi, pentru păstrarea orașului curat (S.J.A.N. Dolj, Fond Chestura Poliției Craiova, dosar nr. 20 bis/1933: 202).

În privința unei părți a costurilor pregătirilor pentru vizita Regelui, decorul orașului, costul materialelor dar și manopera, suma era estimată la 1980 de lei. Respectivul deviz reprezenta costul materialelor ce urmau a se cumpăra, acestea fiind în limita a 1600 de lei, iar restul sumei mergea către manoperă, unele elemente de decor trebuiau vopsite, apelându-se la firma *Acuratețea*, onorariul fiind de 280 de lei. Suma propusă de serviciul tehnic al primăriei Craiova a și fost aprobată, precizându-se că banii urmau a se lua din bugetul primăriei pe anul respectiv, anul 1933 (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 56/1933: 35, 37). O altă sumă necesară decorului a fost înaintată de către serviciul tehnic al primăriei, primarului, pentru aprobare. Suma era mai mare, 9000 de lei, vizând printre altele: pânză tricoloră, șnur roșu, mosoare cu ață, cuișoare albastre, sârmă arsă, cuie, lănteți, scânduri, bronz galben, tinctură de bronz, zinkweiss, englot, ulei fremmess, vopsea albastră, clei tâmplărie etc., suma ce de asemenea a fost aprobată (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 56/1933: 38-40).

Deosebit de interesante sunt documentele ce stau mărturie activității de filmare și fotografiere a vizitei, putând constata detalii valoroase privind atât costurile cât și procedeele tehnice ale epocii. În acest sens, de către firma Chaland & Paltour din oraș, s-a emis o factură în valoare de 48.060 de lei pentru realizarea a 534 metri film cinematografic „*reprezentând vizita M. S. Regelui la Craiova, Sfântirea Bisericii Catedrale Sf. Dumitru și inaugurarea stadionului -Regele Carol al II-lea- în ziua de 26 octombrie 1933*”. Un proces verbal stă mărturie recepției filmului vizitei, recepția fiind realizată de membrii Comisiei de recepție alături de șeful serviciului tehnic al orașului Craiova, arhitectul O. Hasselmann-Carada. Firma executantă a fost Chaland & Paltour, constantându-se că s-au realizat 534 metri film, executarea filmării fiind în condiții foarte bune. Inițial propunerea viza utilizarea a 500 metri film, oferindu-se ulterior un „*supliment*” de 34 de metri, rezultând 534 metri film executați (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv.

Administrativ, dosar nr. 56/1933: 49-52). Pe lângă partea de filmare, s-au realizat și fotografii, acestea căzând în atribuțiile atelierului fotografic E. A. Krauss. Un proces verbal de recepție aproba acordarea sumei de 4300 de lei firmei mai sus amintite, ce realizase 43 de fotografii în contextul sfințirii Bisericii Sf. Dumitru, constatându-se totodată că respectivele fotografii au fost executate în bune condiții. De același atelier fotografic E. A. Krauss s-au executat și 15 fotografii de la manevrele regale, făcându-se și pentru acestea recepția, suma ridicându-se la 1500 de lei (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 56/1933: 55, 57). Diferite alte facturi întregesc imaginea generală a costurilor necesare punerii la punct a unei astfel de vizite la cel mai înalt nivel, cum a fost cea din toamna anului 1933 (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 56/1933: 59, 61).

O adresă a primăriei Craiova către Mareșalul Curții Regale, generalul Constantin Ilasievici, datată august 1933, ilustrează pregătirea autorităților locale în vederea tatonării evenimentului. În acest sens, mareșalului îi este adus la cunoștință faptul că lucrările bisericii Sf. Dumitru erau aproape gata, aceasta putându-se a fi sfințită în contextul hramului de la 26 octombrie. În continuarea textului se oferă și o scurtă istorie a bisericii, precizându-se că este o veche ctitorie a Domnitorului Matei Basarab, fiind din temelie refăcută de arhitectul Lecomte du Nouy, un important sprijin moral și financiar dându-se de către Regele Carol I. Piatra fundamentală, se preciza în document, a fost pusă de Regele Carol I, biserica fiind considerată „o ctitorie a familiei noastre regale”, la intrarea în biserică fiind reprezentată pe o parte Voievodul Matei Basarab împreună cu familia, iar pe cealaltă parte Regele Carol I cu familia regală. Se preciza de asemenea că biserica era proprietate a orașului, fiind cedată acestuia prin legea specială din 1932, alături de terenurile din jurul acesteia, transformare în parc public. Un al doilea punct al adresei viza faptul că în toamna respectivului an se putea inaugura și stadionul „Regele Carol al II-lea”, de asemenea proprietate a orașului, urmând a fi în curând finalizate lucrările la acesta, piatra fundamentală fiind pusă de Regele Carol al II-lea, în contextul unei vizite la Craiova, fiind pe-atunci Principe moștenitor. Al treilea punct era marcat de serbarea centenarului liceului „Carol I”. În text se sublinia fericita întâmplare ca cele trei evenimente să coincidă în timp, putându-se sărbători simultan, indicându-se zilele de 24-26 octombrie ca potrivite vizitei Regelui la Craiova. Din text s-a putut observa inițierea tatonării terenului, încă din luna august, în vederea fixării unei date a vizitei regale. Confirmarea acceptării vizitei din partea Regelui Carol al II-lea a venit oficial în luna septembrie, din partea Mareșalului Curții Regale transmițându-se autorităților craiovene îmbucurătoarea veste a acceptării invitației de a vizita Craiova, rămânând a se stabili ulterior o dată precisă a acesteia (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 98/1933: 2-3).

Serviciul religios de sfințire a Bisericii Domnești Sf. Dumitru se avea în vedere a fi realizat de Episcopul Vartolomeu al Râmnicului-Noul Severin, cerându-se Mareșalului Curții Regale a înfățișa Regelui respectivul program în vederea aprobării acestuia (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 98/1933: 4-5). Din partea Mareșalului Curții Regale s-a confirmat către primăria

Craiova ziua fixată pentru vizita Suveranului, și anume 26 octombrie, fiind alăturat și un program al vizitei:

Joi, 26 octombrie, ora 10 jumătate dimineața, la gară, întâmpinarea oficială a Regelui. La respectivul moment de la gară se aveau în vedere ca participanți: miniștrii, primarul orașului care oferea tradiționala pâine și sare, prefectul județului. Din partea armatei diferiți comandanți de brigăzi, regimente, corp armată. Onorurile erau date de către o companie de onoare cu muzică și drapel. În aceea ce privește vestimentația, ținuta civililor era formată din frac, decorațiuni, cordon, iar cea a militarilor era cea de ceremonie, decorațiuni, cordon. Deplasarea de la gară a cortegiului regal trebuia să se realizeze în următoarea formație: un escadron al regimentului 1 călărași, trăsura șefului poliției, trăsura M. S. Regelui, trăsura Mareșalului Curții, un escadron al reg. I călărași. Suveranul trebuia a fi flancat, la stânga și la dreapta trăsorii, de către un ofițer al reg. I călărași. Persoanele oficiale care asistau la primirea de la gară aveau să își facă deplasarea pe un drum scurt (nu cel al Regelui), la Biserica Sf. Dumitru, trebuind să fie deja prezenți acolo la momentul ajungerii Regelui. La 10:45 momentul sfințirii bisericii. La biserică, de asemenea, prezența unei companii de onoare cu drapel și muzică. După sfințirea bisericii, lumea prezentă de-a lungul drumului va fi trecută în revistă de Suveran pe jos. La ora 13 avea a ține dejunul organizat de orașul Craiova, ca la ora 15:30 prezența să se mute la stadion, acolo unde ținuta militarilor trebuia să fie de serviciu, albastră, iar a civililor, jachetă. La ora 17 momentul festiv al centenarului Liceului „Carol I”. În aceea ce privește activitatea de seară, o notă în program preciza faptul că Regele acceptă a fi prezent la serata de gală de la teatru, în cazul în care este gata, autoritățile locale trebuind până cel târziu în dimineața zilei de 24 octombrie să informeze Mareșalul Curții dacă serata se va ține. În privința detaliilor vestimentare pentru serată, se preciza ca militarii să fie în ținută de seară albastră, centură de mătase, epoleți, decorații cordon, iar în ceea ce îi privește pe civili, frac, decorații, cordon (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 98/1933: 16).

Pregătirile au fost atent realizate și la nivelul discursurilor, documentele stând mărturie acestora (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 98/1933: 22-34). Pentru marele eveniment nu s-a neglijat nici amenajarea stradală, în acest sens, din partea serviciului tehnic al primăriei, s-a cerut aprobarea primarului privind repararea străzii Sf. Dumitru, necesitând o reparație generală pe zona cuprinsă între strada Unirii și strada Elca, totodată fiind necesară și refacerea traseului bordurilor. Costul total se ridica la suma de 35.000 de mii de lei, lucrarea fiind necesară de urgență, oferindu-se și un deviz prin care se detalia lucrarea (S.J.A.N. Dolj, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 126/1933: 2-3).

Presă epocii a relatat pe larg evenimentele, mai mult, în proximitatea Craiovei, în acel început de octombrie 1933, au avut loc și manevrele regale, ocazie cu care s-au realizat și unele deplasări la Craiova. Astfel, se menționa că prima zi a manevrelor regale a început la ora 5 dimineața, desfășurându-se până în după-amiaza zilei. Din punct de vedere strategic, Muntenia, „partidul albastru”, a asaltat râul Olt în vederea trecerii, ca Oltenia „partidul roșu” să distrugă în prealabil sistematic podurile, în mod fictiv, împiedicând trecerea inamicului. Deși podurile distruse, trecerea s-a realizat pe un pod

de vase. Informațiile furnizate au surprins și prezența Principelui Nicolae la Craiova, locuind în vagonul regal și deplasându-se la operațiunile desfășurate încă de la startul acestora, survolând chiar și din avion câmpul manevrelor. Operațiunile au fost îndeaproape urmărite și de Suveran, după finalizarea acestora luându-se masa alături de Principele Nicolae, la conacul Marian de lângă Piatra Olt. După-masa, la ora 3 jumătate, Suveranul s-a deplasat la Craiova, conturând aspectele strategice ale manevrelor (*Adevărul*, 7 octombrie 1933). Activitatea militară în contextul desfășurării manevrelor a continuat și în ziua următoare, confruntarea dându-se între Olt și Jiu între trupele albastre și cele roșii. Aviația trupelor roșii a bombardat podurile de peste Olt, îngreunând acțiunea militară a trupelor albastre, acestea reușind însă înaintarea peste Olt (*Adevărul*, 8 octombrie 1933). În a treia zi a manevrelor s-au desfășurat operațiunile până aproape de Craiova, trupele albastre ajungând cu desfășurarea până la 20 km N-E de Craiova. Manevrelor au fost atent urmărite de către Suveran, iar Principele Nicolae a urmărit cu avionul desfășurările frontului (*Adevărul*, 10 octombrie 1933). Sfârșitul manevrelor regale a prins cele două armate încleștate în conflict, ultima zi a manevrelor fiind atent urmărită de către Regele Carol al II-lea chiar de pe front, inspectând diferite comandamente și divizii. După finalizarea acțiunilor Suveranul alături de suita sa au luat masa la Craiova, tot în a doua parte a zilei, în jurul orei 5 p.m., generalii Paul Anghelescu și Antonescu au mulțumit ofițerilor pentru buna desfășurare a manevrelor, pentru implicarea și efortul depus. În următoarea zi s-a ținut defilarea trupelor pe platoul de la Balta Verde, lângă Craiova (*Adevărul*, 11 octombrie 1933).

Capitala Olteniei a fost de asemenea implicată direct în operațiunile desfășurate cu ocazia manevrelor, în cursul unei nopți simulându-se bombardarea orașului Craiova. În acea noapte și-au făcut prezența pe cer numeroase avioane, câteva zeci, antiaeriana de la sol declanșând țintirea acestora, iar din avioane aruncându-se rachete luminoase ce țineau loc de bombe adevărate. Deși o simulare, cetățenii orașului au resimțit impactul neliniștii dat de un potențial bombardament. Informațiile furnizate subliniază și un incident petrecut: „*din greșeală, o petardă a aterizat pe acoperișul unei case, sfărâmându-l complet*”, punctându-se în continuare faptul că astfel de petarde se lansau din avion, având dispuse o mică parașută, în cădere, parașuta se deschidea iar printr-o lumină pe care o aveau, se puteau observa în noapte. Craiova a fost surprinsă de un val întreg de astfel de luminițe în respectiva noapte, craiovenii gândindu-se cu teamă la situația în care în locul luminițelor erau bombe reale. Totodată, pe lângă interesantele informații, s-au publicat și o serie de frumoase fotografii de la manevre (*Realitatea ilustrată*, 19 octombrie 1933) imagini cu sfârșitul manevrelor publicându-se și în „*Ilustrațiunea română*” (*Ilustrațiunea română*, 18 octombrie 1933). Manevrelor, desfășurate cu succes, au implicat eforturi mari de organizare, acțiunile fiind desfășurate în Muntenia și Oltenia, mai precis în zona dintre Pitești și Craiova. (*Grănicerul*, 1 noiembrie 1933).

După sfârșitul manevrelor a urmat mult așteptata zi de 26 octombrie 1933, vizita Regelui Carol al II-lea la Craiova, un moment solemn marcat de diferitele evenimente locale precizate anterior, pentru care autoritățile locale, așa cum s-a observat mai sus, se pregătiseră temeinic. Dacă până acum autoritățile se ocupaseră de organizare, urmau să vadă în sfârșit finalitatea desfășurării evenimentului. Fiind o practică în epocă,

biletele C. F. R. pentru persoanele care s-au deplasat la Craiova cu ocazia vizitei Suveranului au fost reduse. În acest sens, conducerea C. F. R. a aprobat o reducere de 50% a biletelor în intervalul 25-29 octombrie, cu precizarea că reducerea s-a aplicat la întoarcere, și anume spre Craiova prețul a fost plătit întreg, iar la întoarcere din gara Craiova se vor viza biletele folosite la venire, călătorii fiind nevoiți a prezenta un certificat emis de comitetul organizator (*Adevărul*, 15 octombrie 1933). Pentru Regele Carol al II-lea deplasarea spre Craiova s-a realizat după încheierea unui alt mare eveniment ce a avut loc la Turnu Severin, și anume serbarea centenarului orașului, moment la care Suveranul a participat. În presa epocii vizita de la Craiova s-a prezentat în principal prin evenimentele sfințirii Bisericii Sf. Dumitru și inaugurarea stadionului (*Adevărul*, 25 octombrie 1933).

Solemnitatea primirii s-a realizat în cele mai bune condiții. Ziua de 26 octombrie 1933 a găsit orașul Craiova pregătit de sărbătoare, împodobit cu ghirlande de flori, drapele, arcuiri de triumf, ferestrele și balcoanele fiind de asemenea decorate, totul într-o pregătire generală a așteptării Suveranului. La ora 10:45 trenul regal și-a făcut apariția în gara orașului, mulțimea întâmpinându-l cu urale. Trenul era condus de inginerul Bucur, de la direcția generală, și de Vintilă Brătianu, șeful gării Craiova. Carol al II-lea a coborât din tren în ținută de general de artilerie, iar fratele său, Principele Nicolae, în uniformă de general de aviație. Acestora le-au urmat generalul Islasievici, aghiotanții regali colonelul Râmniceanu, comandorul Fundățeanu, colonelul Urdăreanu și căpitanul Petrovici. Întâmpinarea de la gară a fost una deosebită, Suveranul fiind primit de primul ministru Vaida, ministrul instrucțiunii D. Gusti, directorul general P. T. T. Pitulescu, dr. Angelescu și V. Potârcă, o serie de personalități militare precum generalii Lăzărescu, Angelescu, Nanu, Mihail, coloneii Aldea, Gorciu, Petre Urziceanu, M. Magereanu, colonel dr. Dobronescu, colonel Geramnăneanu. În ceea ce îi privește pe oficialii civili, printre ei pot fi enumerați: secretarul general al ministerului cultelor Em. Bucuța, inspector general administrativ Ilie Gănescu, prefectul Dolj-ului Nicu Iovipale, primarul orașului Constantin Potârcă, Maria Pop ajutor de primar, dr. Eschenasi, chestorul poliției Pârvulescu, Raliu Georman din direcția siguranței generale, cât și mulți alții, inspectorul general al siguranței statului, Vintilă Ionescu, inspectorul general al siguranței din Oltenia dl. Angheliescu, senatorul Vulcănescu. De asemenea o serie de figuri politice precum Constantin Neamțu, George Cantacuzino, Iancu Isvooreanu, N. Goanță și nu numai. Reprezentați în număr mare a fost și corpul avocaților, condus de decanul Stoenescu, dar și diferiți medici precum inspectorul regional al serviciului sanitar dr. Viorel Popescu, medicul spitalului Filantropia dr. Bolintineanu. Corpul didactic a fost de asemenea prezent în număr mare, inspectorul șef Ioanid fiind de asemenea prezent. La eveniment au participat și alte personalități din zona administrativă, din curprinsul Olteniei, precum primari sau prefecți. (*Adevărul*, 27 octombrie 1933). Primarul Craiovei a oferit Suveranului tradiționala pâine și sare, rostind un discurs în care sublinia că la doar câteva zile de la terminarea manevrelor regale, Craiova avea ocazia de a-l avea din nou ca oaspete pe Rege. Primarul, pe parcursul discursului, a amintit de devotamentul oltenilor pentru Suveran, aducând aprecieri populației pentru faptele de vitejie pe care le-a cunoscut în timp de război, văzând în

Rege „siguranța zilei de azi, nădejdea zilei de mâine”. Cortegiul regal odată format, a urmat deplasarea de la gară direct spre Biserica Sf. Dumitru în vederea oficierei serviciului divin pentru sfințire (*Adevărul*, 27 octombrie 1933).

De menționat că Biserica Sf. Dumitru din oraș, de mare însemnătate pentru locuitori și nu numai, a avut șansa generoasei implicări a Regelui Carol I în privința reclădirii sale, pentru Carol I fiind un demers cunoscut deja, alte biserici intrând de-a lungul timpului în atenția sa, precum: Mănăstirea de la Curtea de Argeș, Trei Ierarhi, Sfântul Nicolai, Mitropolia și cetățuia din Iași, Stavropoleos, Domnița Bălașa din București cât și altete (Xenopol, 1912: 19), intrând în atenția Regelui Carol I desigur și frumoasa Biserică Domnească din Craiova, Sf. Dumitru, mărturie fiind, printre altele, pisania din pridvorul bisericii care amintește de primul Rege al românilor și intenția sa dusă la bun sfârșit de reclădire a bisericii (Pătroi, Osiac, & Joița, 1997: f.p.)

Revenind la desfășurarea vizitei, odată ajuns cortegiul regal la biserică (*Neamul Românesc pentru popor*, 1 noiembrie 1933) la ora 11 și jumătate, în acea zi de 26 octombrie, s-a oficiat serviciul religios de către episcopul Vartolomeu alături de întregul cler, Suveranul fiind așteptat cu sfințele moaște la ușa bisericii. Clopotele bisericilor din oraș au fost trase, realizându-se ocolul bisericii cu sfințele moaște în sunetele cântecelor bisericesti. În timp ce biserica s-a ocolit, corul cântăreților bisericesti și cel din Rm. Vâlcea au intonat „Înoiește-te noue Ierusalim”. Un număr mare de preoți, de aproximativ 100, au asistat la serviciul religios. S-a cântat de asemenea „Ridicați boieri porțile voastre”, urmând ca după aceea Suveranul să taie panglica ușilor de la intrarea în biserică, pășind în biserică. Serviciul religios a fost oficiat de Patriarhul Miron Cristea, Mitropolitul Nicolae al Ardealului, Episcopul Vartolomeu al Râmnicului, Episcopul Nichita al Argeșului cât și de Episcopul Nifon al Hușilor. După un ceremonial atent realizat, a urmat așezarea moaștelor. Episcopul Vartolomeu a ținut o cuvântare, apreciind solemnitatea resfințirii bisericii și subliniind totodată etapele istorice ale lăcașului de cult, cât și importanța acestuia pentru olteni și nu numai. Pe parcursul slujbei religioase Suveranul a purtat odăjdiiile înaltului rang bisericesc, ocupând locul în altar alături de ceilalți ierarhi ortodocși. Primarul Craiovei a oferit în dar Regelui Carol al II-lea o miniatură a bisericii, realizată din argint. După realizarea slujbei, Suveranul alături de fratele său, Principele Nicolae, au vizitat Casele Băniei cât și parcul din jurul bisericii. După consumarea momentului, Principele Nicolae a plecat cu avionul spre capitală, Suveranul rămânând pe mai departe la desfășurarea evenimentelor. A urmat la ora 1 p.m. un banchet oferit la Palatul Administrativ de către primăria orașului, context în care primarul Potârcă a ținut o cuvântare. În a doua parte a zilei evenimentele festive au continuat (*Adevărul*, 27 octombrie 1933).

În privința machetei bisericii mai sus menționate, oferită Suveranului, aceasta a fost realizată din argint la Liceul Industrial de băieți „Regele Ferdinand I” din Craiova. Într-un număr ulterior al revistei „Realitatea Ilustrată” din anul 1938 apare o fotografie a respectivei machete (*Realitatea Ilustrată*, 30 martie 1938). De asemenea, tot în amintita revistă, într-un număr ce tratează și subiectul vizitei, au fost publicate superbe fotografii de la ceremonialul sfințirii bisericii și nu numai (*Realitatea Ilustrată*, 2 noiembrie 1933). Revenind la șirul evenimentelor vizitei, în jurul orei 5 p.m. s-a ținut inaugurarea

stadionului municipal, un stadion de o importanță aparte nu doar pentru oraș cât și pentru Rege, deoarece acesta pusese piatra de temelie a stadionului în anul 1922, fiind Principe Moștenitor pe-atunci. Un numeros public a asistat și la evenimentul inaugurării stadionului, Suveranul fiind întâmpinat de primarul Potârca dar și de prezidentul stadionului, colonelul Aldea. Regele a ținut să mulțumească pentru frumoasa primire, luând foarfeca pe care în prealabil primarul i-o înmânase pe o tavă de argint, iar prin tăierea panglicii tricolore de la tribuna oficială, s-a marcat momentul inaugurării. Tribuna oficială a fost ocupată de personalități marcante, primul ministru Vaida, ministrul instrucțiunii Gusti, generali, ofițeri superiori și nu numai, începând apoi manifestațiile sportive. Echipele sportive ale școlilor secundare de băieți au defilat într-o frumoasă ținută, realizându-se ulterior exerciții libere, participând echipele liceelor: „Carol I”, liceul militar „Dimitrie Sturdza”, liceul „Frații Buzești”, desfășurându-se și dansuri naționale. A doua parte a evenimentului a fost completată de un meci de fotbal între echipa Universitatea Cluj și echipa stadionului local din Craiova. Toate momentele sportive au fost îndelung aclamate, primind aprecierea publicului prezent. Cercetașii „Preda Buzescu”, conduși de profesorul Popescu, au realizat o tabără de cercetași în miniatură alcătuită din șapte corturi, moment apreciat de public cât și de Suveran (*Dimineața*, 29 octombrie 1933).

După momentul inaugurării stadionului, s-a realizat deplasarea Suveranului alături de suită, de membrii guvernului și de autorități, către Liceul „Carol I”, fiind pentru instituția școlară un mare moment de sărbătoare marcat de aniversarea centenarului. Momentul festiv s-a desfășurat în amfiteatrul liceului ce fusese în prealabil amenajat ca o sală de teatru. Suveranul a luat loc pe scenă, în dreapta sa fiind primul ministru Vaida Voevod, iar la stânga ministrul Gusti, ministru al instrucțiunii publice. Publicul a fost numeros. Ministrul Gusti a ținut un discurs, fiind cuvântarea de deschidere. Acesta a subliniat importanța sărbătorii centenarului, subliniind totodată faptul ca Ion Maionescu a fost directorul liceului, continuând discursul prin înfățișarea importanței și prestigiul liceului nu atât pentru Craiova, cât pentru întreaga țară (*Universul*, 29 octombrie 1933). Directorul Liceului, Mihail Paulian, a ținut un detaliat discurs, punctând principalele etape ale evoluției istorice a instituției de învățământ, dar și meritele multor generații de elevi și profesori. În ceea ce îl privește pe Suveran, acesta a amintit în discursul său de importanța momentului, apreciind valoarea a 100 de ani de existență pentru o școală, totodată creionând și meritul incontestabil al dascălilor. Serbarea a fost una larg apreciată de public, făcându-se totodată anunțul ridicării liceului la rang de colegiu, al doilea din țară după Sf. Sava. Directorul liceului, Paulian, cât și profesorul Fortunescu, au fost decorați de către Suveran. A urmat pentru Carol al II-lea o masă intimă dată chiar în trenul regal, apoi un festival de gală organizat de liceu, în prima parte a acestuia fiind cântate diferite muzici de către corul liceului, condus de profesorul Anastasiu, cât și de orchestra regimentului 26 Rovine, condusă de locotenentul Savel Horceag. În cea de-a doua parte a festivalului au fost reprezentate diferite piese de teatru, jucate de artiștii teatrului din Craiova, ca ultima parte să fie atribuită reprezentării diferitelor scene din istoria liceului, executate de elevi ai liceului dar și de actorii teatrului, conducerea fiind realizată de Emil Bobescu, director de scenă

al teatrului național. Festivalul s-a încheiat cu exerciții de gimnastică de C. Ionescu și Jena Constantinescu, urmând tablouri alegorice de Em. Bobescu, reprezentând povestea neamului, puse în scenă de eleve ale liceului „Elena Cuza”, ale școlii normale de fete cât și de către elevi ai liceului „Carol I”, cu acestea festivalul ajungând la final (*Curentul*, 29 octombrie 1933).

Ziua de 26 octombrie 1933, o zi plină de evenimente, a ajuns la finalul serbărilor, marcând o vizită încărcată de însemnătate a Suveranului la Craiova, cât și a Principelui Nicolae, aceștia fiind prezenți în capitala Olteniei în prealabil și cu ocazia manevrelor regale, așa cum s-a amintit. De la Craiova, alături de suită, Regele Carol al II-lea a plecat spre Sinaia, acolo unde a ajuns a doua zi, 27 octombrie, la ora 9 dimineața (*Adevărul*, 28 octombrie 1933).

Bibliografie

1. Serviciul Județean Dolj al Arhivelor Naționale, Fond Chestura Poliției Craiova, dosar nr. 20 bis/1933.
2. Serviciul Județean Dolj al Arhivelor Naționale, Fond Liceul Carol I, dosar nr. 3/1932-1933.
3. Serviciul Județean Dolj al Arhivelor Naționale, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 56/1933.
4. Serviciul Județean Dolj al Arhivelor Naționale, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 98/1933.
5. Serviciul Județean Dolj al Arhivelor Naționale, Fond Primăria Craiova, Serv. Administrativ, dosar nr. 126/1933.
6. Pătroi, I., Osiaș, V., & Joița, V. (1997) *Istoria ilustrată a Craiovei*, Craiova: Aius.
7. Xenopol, A.D. (1912). *Regele Carol I*, extras din „Viața Românească”, Iași: „Dacia” P. & D. Iliescu.
8. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15263, 7 octombrie 1933.
9. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15264, 8 octombrie 1933.
10. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15265, 10 octombrie 1933.
11. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15266, 11 octombrie 1933.
12. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15270, 15 octombrie 1933.
13. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15278, 25 octombrie 1933.
14. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15280, 27 octombrie 1933.
15. *Adevărul*, an XLVII, nr. 15281, 28 octombrie 1933.
16. *Curentul*, an VI, nr. 2063, 29 octombrie 1933.
17. *Dimineața*, an XXIX, nr. 9639, 29 octombrie 1933.
18. *Grănicerul*, an II, nr. 11, 1 noiembrie 1933.
19. *Ilustrațiunea română*, an V, nr. 43, 18 octombrie 1933.
20. *Neamul Românesc pentru popor*, an XXI, nr. 21, 1 noiembrie 1933.
21. *Realitatea ilustrată*, an VII, nr. 351, 19 octombrie 1933.
22. *Realitatea Ilustrată*, an VII, nr. 353, 2 noiembrie 1933.
23. *Realitatea Ilustrată*, an XII, nr. 584, 30 martie 1938.
24. *Universul*, an L, nr. 296, 29 octombrie 1933.

